

PROIECT DE CERCETARE FINALIZAT: STUDIUL NAȚIONAL ÎN POPULAȚIA GENERALĂ PRIVIND CONSUMUL DE TUTUN, ALCOOL ȘI DROGURI

RUXANDA ILIESCU
MILICA GEORGESCU

Agenția Națională Antidrog (ANA) a încheiat, în anul 2015, proiectul de cercetare privind consumul de droguri în România, concretizat într-un studiu, lansat în luna aprilie 2015 și publicat în revista *Studii în domeniul drogurilor*, volumul 2, ISSUE 1.

Acest studiu este al patrulea din seria cercetărilor realizate de Agenția Națională Antidrog, începând cu anul 2003, în conformitate cu metodologia standard, recomandată de *Observatorul European de Droguri și Toxicomanie*, care permite comparabilitatea datelor la nivel european. Astfel de studii se aplică la intervale de minimum trei ani, considerându-se că schimbarea comportamentului de consum nu are loc într-o perioadă de timp mai scurtă.

În cele ce urmează ne propunem să prezentăm succint metodologia utilizată, scopul, obiectivele, metodele și tehnicile de cercetare folosite, precum și importanța acestui tip de studii în contextul evaluării fenomenului drogurilor.

Deoarece un astfel de studiu furnizează informația de bază în evaluarea situației, monitorizarea tendințelor, identificarea priorităților, planificarea și evaluarea politicilor de răspuns, studiul în populația generală (*General Population Survey*) reprezintă unul dintre cei cinci indicatori epidemiologici cheie utilizați în aprecierea fenomenului drogurilor.

Urmărindu-se obținerea de informații privind dimensiunea și tendințele consumului în rândul populației generale (15–64 ani), studiul a fost realizat pe un eșantion național de 5 700 persoane, de cetățenie română, cu domiciliul stabil în România, cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 ani, la care s-au adăugat 1 500 de tineri cu vârsta cuprinsă între 15 și 34 ani, selectați din municipiul București, reprezentând o supraeșantionare la nivelul acestei zone și pentru această categorie de populație. Metoda de eșantionare a fost una probabilistică, stratificată, multistadială și sistematică, variabilele de stratificare fiind: județul, mediul de rezidență, grupa de vârstă și sexul.

Adresele de contact ale autorilor: Ruxanda Iliescu, Milica Georgescu, Agenția Națională Antidrog, B-dul Unirii, nr. 37, bloc A4, sector 3, 030823, București, România, email: ruxanda.iliescu@ana.gov.ro; milica.georgescu@ana.gov.ro.

La nivel național, eșantionul a avut o marjă maximă de eroare de $\pm 1,2\%$, la un nivel de încredere de 95%. Selecția localităților a fost realizată aleator în fiecare strat, iar selecția respondenților s-a făcut aleator pentru fiecare localitate, grupă de vârstă și sex, din lista cu persoanele care întruneau caracteristicile respective din localitățile selectate.

Tabelul nr. 1

Caracteristicile sociodemografice ale populației din eșantion (%)

Sexul		
	Masculin	49,8
	Feminin	50,2
Grupa de vârstă (ani)		
	15–24	22,6
	25–34	28,9
	35–44	19,0
	45–54	13,9
	55–64	15,6
Status marital		
	Singur	42,4
	În cuplu	57,6
Mediul de rezidență		
	Rural	33,7
	Urban	66,3
Status ocupațional		
	Activ economic	52,9
	Inactiv economic	47,1
Nivel educațional		
	cel mult studii gimnaziale	16,0
	studii liceale și postliceale	55,0
	studii universitare și postuniversitare	29,0

Sursa: ANA, *Studiul în populația generală*, 2013.

Colectarea datelor s-a realizat în perioada noiembrie–decembrie 2013, utilizându-se metoda anchetei sociologice prin chestionar autoaplicat și interviul față în față.

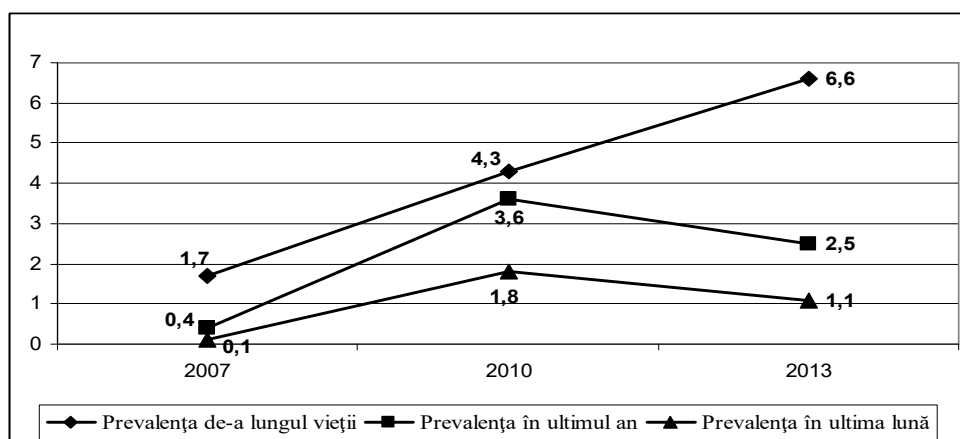
Perioadele de referință, considerate pentru stabilirea consumului, au fost: prevalența de-a lungul vieții, în ultimele 12 luni/ultimul an, respectiv în ultimele 30 de zile/ultima lună.

În scopul surprinderii unei imagini cât mai exacte asupra caracteristicilor consumatorilor de droguri, dar și a modelelor de consum, au fost realizate ample analize asupra consumului de droguri licite și ilicite în România, în funcție de tipul substanței consumate, din perspectiva trăsăturilor sociodemografice ale respondenților, precum și din cea a disponibilității drogurilor sau a circumstanțelor debutului în consum.

Potrivit rezultatelor studiului, în anul 2013, prevalența consumului de-a lungul vieții al oricărui drog ilicit în populația generală din România a înregistrat valoarea de 6,6%, în timp ce, prevalența consumului în ultimul an a fost de 3,2%, iar cea în ultima lună, de 1,4%.

Grafic 1

Prevalența consumului de droguri ilicite în România

Sursa: ANA, Studiul în populația generală, 2013.

De asemenea, în funcție de grupa de vârstă, cele mai mari prevalențe, indiferent de perioada de timp analizată, se înregistrează în grupa de vârstă 15–24 ani – 10,9%, confirmând rezultatele studiilor anterioare, conform cărora acest segment de vârstă prezintă cel mai mare risc de consum. Cea mai mică prevalență a consumului experimental al oricărui drog ilicit se înregistrează pentru categoria de vârstă 45–54 ani, respectiv 2,5%.

În ceea ce privește nivelul educațional, cele mai mari valori ale prevalențelor se înregistrează în rândul persoanelor cu studii universitare și postuniversitare (prevalența consumului de-a lungul vieții – 8,3%, respectiv, prevalența consumului în ultimul an – 2,9%), exceptând prevalența în ultima lună, pentru care cea mai mare valoare se înregistrează în rândul persoanelor care au absolvit cel mult studiile gimnaziale (1,7%).

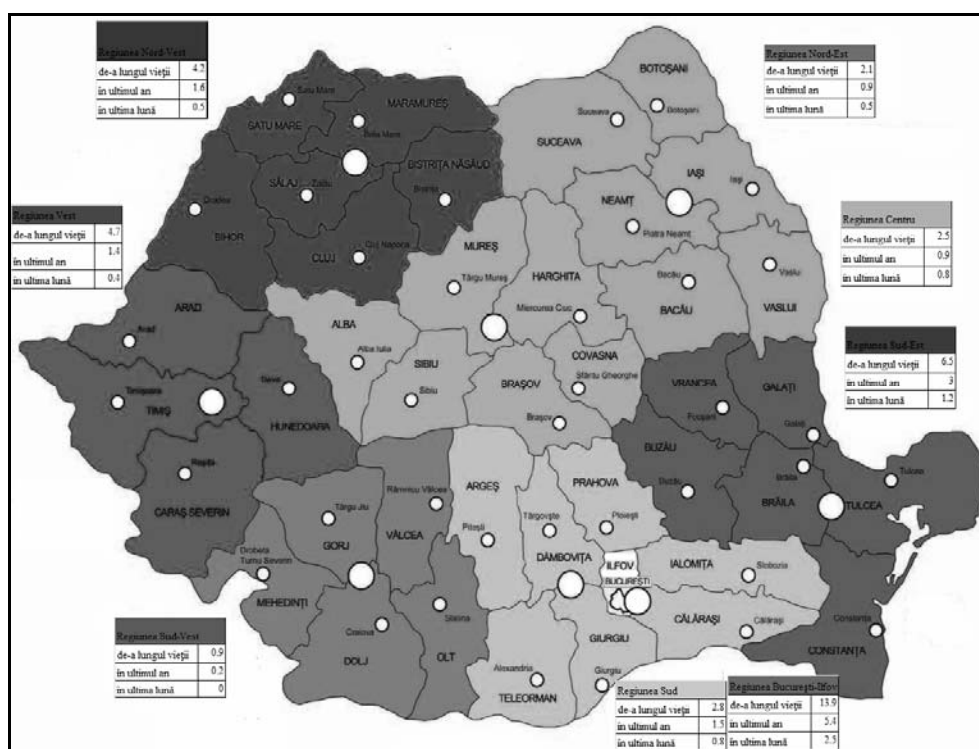
Pe de altă parte, populația din mediul urban a declarat că a consumat un drog ilicit într-un număr de aproximativ opt ori mai mare, comparativ cu persoanele care locuiesc în mediul rural, indiferent de perioada de timp considerată pentru calculul prevalențelor.

Conform rezultatelor cercetării, pentru oricare dintre cele trei perioade de referință, se înregistrează consumul a cel puțin unui drog ilicit în toate regiunile țării. Cele mai mari valori se observă în Regiunea București-Ilfov, iar cele mai mici

valori se înregistrează în Regiunea Sud-Vest a României. Regiunea Sud-Est prezintă cel de-al doilea nivel al prevalențelor, între Regiunea Vest și Nord-Vest diferențele fiind foarte mici. Regiunea cu cel mai mare consum experimental de droguri ilicite este București-Ilfov cu o prevalență de 13,9%, urmată de Regiunea Sud-Est cu 6,5%, Regiunea Vest cu 6,2% și de Regiunea Nord-Vest cu 4,2%. Cel mai mic consum se înregistrează în Regiunea Sud-Vest cu 0,9%.

Harta 1

Prevalența consumului de droguri ilegale, la nivel regional

Sursa: ANA, Studiul în populația generală, 2013.

Dintre toate drogurile ilicite analizate, *canabisul* înregistrează cele mai mari prevalențe ale consumului, indiferent de perioada de timp luată ca referință, continuând să fie cel mai consumat drog în România: 4,6% din populația generală cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 ani declarând că a experimentat consumul de cannabis, din care, 2%, în ultimul an, și 1%, în ultima lună.

După cannabis, pe poziția a doua în „topul” celor mai consumate droguri în România, se situează substanțele noi cu proprietăți psihoactive, cunoscute și sub denumirea de „*etnobotanice*”. Astfel, 2% din populația generală cu vârsta cuprinsă

între 15 și 64 ani, inclusă în eșantion, a experimentat consumul de substanțe noi cu proprietăți psihoactive, în timp ce, doar 0,3% dintre persoanele intervievate au declarat consum de substanțe noi cu proprietăți psihoactive în ultimul an. Totodată, pe fondul absenței consumului actual de astfel de substanțe, se poate lua în considerare un real declin al acestui model de consum.

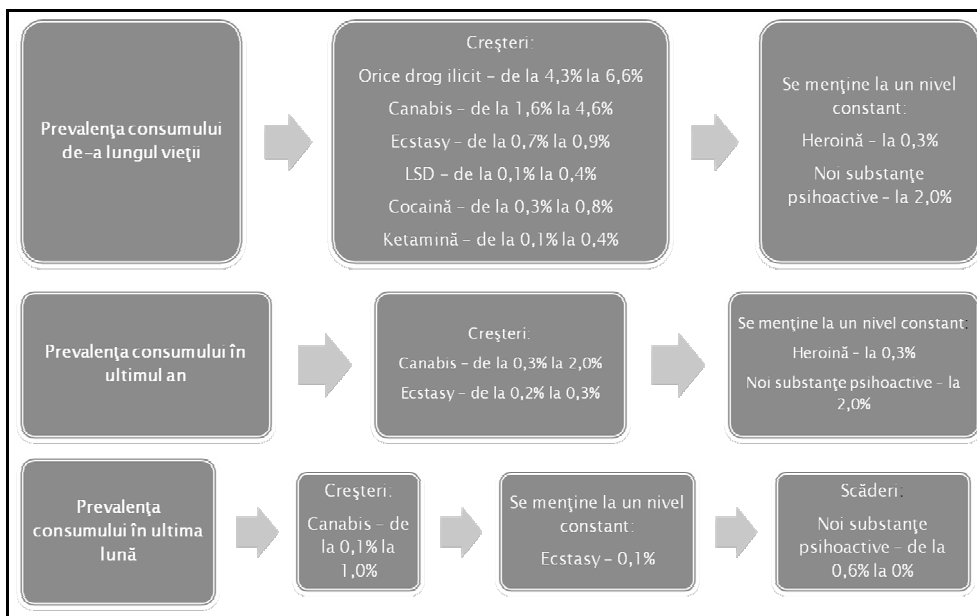
Al treilea drog „preferat” de români este *ecstasy*, pentru acesta, rezultatele studiului indicând faptul că 0,9% din populația generală cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 ani a declarat consumul său cel puțin o dată în viață, în timp ce, 0,3% dintre respondenți au recunoscut un astfel de consum în ultimul an, iar 0,1%, în ultima lună.

În privința drogurilor licite, consumul de *procese alcoolice* înregistrează cel mai înalt nivel al prevalenței consumului de droguri în populația României, 80,1% dintre respondenți menționând consum de-a lungul vieții, 65% consum în ultimul an, în timp ce, peste jumătate (52,6%) dintre participanții la studiu au declarat că au consumat băuturi alcoolice în ultima lună.

Totodată, fumatul *țigaretelor* cu tutun înregistrează cel de-al doilea nivel al prevalenței consumului de droguri în populația României. Astfel, un procent de 62,5% dintre cei intervievați au fumat cel puțin o dată de-a lungul vieții, 36,2% dintre aceștia declarând că fumează zilnic.

Schema 1

Tendențe ale consumului de droguri ilegale în România

Sursa: ANA, Studiul în populația generală, 2013.

Pentru consumul de *medicamente* (tranchilizante, sedative și antidepresive), la nivelul populației generale, se identifică o prevalență a consumului de-a lungul vieții de 8,2%, în timp ce, consumul acestora fără prescripție este menționat de 2,5% dintre respondenți.

De asemenea, sunt prezentate tendințe ale consumului de substanțe psihoactive atât la nivel național, cât și european. Dacă ne referim la nivel național pentru consumul de droguri, prin compararea valorilor, obținute în cadrul studiilor efectuate în anii 2007, 2010 și 2013, pentru cele trei tipuri de prevalențe, demersul analitic este de natură să evidențieze modificările survenite la nivel național pentru diferitele categorii de droguri analizate.

Dintre concluziile reieșite din această analiză, pot fi menționate:

- deși se înregistrează o creștere a consumului oricărui drog ilicit, în comparație cu studiul anterior, rata de creștere a acestui tip de prevalență s-a diminuat considerabil. Astfel, dacă în 2007, se înregistra o creștere de 2,52 ori a acestui tip de consum, în 2013, se observă o creștere de doar 1,5 ori. În schimb, atât pentru consumul recent, cât și pentru cel actual, comparativ cu studiul din 2010, se înregistrează o scădere a acestor prevalențe: 2,5% în 2013, față de 3,6% în 2010, respectiv 1,1% în 2013, față de 1,8% în 2010, ceea ce indică o diminuare a consumului de droguri ilicite din ultimul an, respectiv din ultima lună;

- în ceea ce privește consumul de canabis, acesta înregistrează creșteri semnificative pentru toate tipurile de prevalență, cea mai importantă fiind pentru consumul actual, care este de 10 ori mai mare față de 2010.

Din analiza efectuată la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare economică, au rezultat ușoare diferențieri ale tipologiei drogurilor consumate, precum și niveluri diferite ale prevalențelor consumului, prezentate sintetic în cele ce urmează:

- Regiunea București-Ilfov: cel mai consumat drog la nivelul acestei regiuni este canabisul, cu o prevalență de-a lungul vieții de 10%, acesta fiind urmat de noile substanțe psihoactive, cu 3,9% și de ecstasy, cu 1,7%;

- Regiunea Centru: canabisul este, de asemenea, drogul cel mai consumat, cu o prevalență de-a lungul vieții de 1,6%, acesta fiind urmat de ecstasy, cu 0,9% și, cu aceeași prevalență – 0,7% – de amfetamine și ketamină;

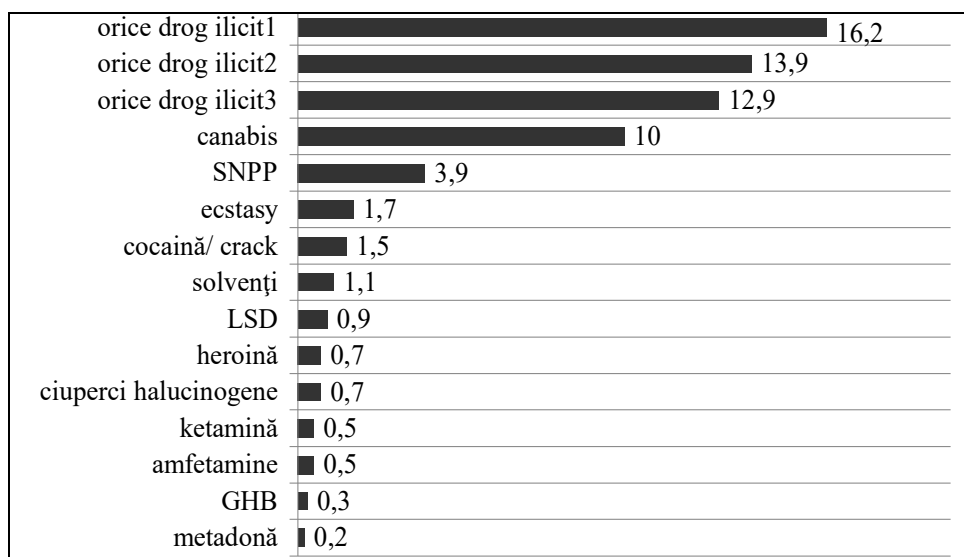
- Regiunea Nord-Est: cele mai consumate droguri sunt: canabis – cu o prevalență de-a lungul vieții de 1,5%, noi substanțe psihoactive – 0,8% și cocaină/crack – 0,4%;

- Regiunea Nord-Vest: în topul celor mai consumate droguri de-a lungul vieții, se află: canabisul – 2,5%, noile substanțe psihoactive – 1,5% și cocaina/crack – 0,6%;

- Regiunea Sud: se observă un consum diversificat de droguri, dar cu valori ale prevalențelor foarte mici. Singurele droguri care au prevalențe de-a lungul vieții peste pragul de 0,5% sunt: canabis – cu o prevalență de 1,6%, noi substanțe psihoactive – 1,1%, ecstasy – 0,7%, cocaină/crack – 0,5%;

- Regiunea Sud-Est: cele mai mari valori înregistrate de consumul experimental sunt pentru: cannabis – 5,2%, noi substanțe psihoactive – 1,7%, cocaină/crack – 1,1%, ecstasy – 1,1%;
- Regiunea Sud-Vest: pe tipuri de droguri, consumul experimental înregistrează următoarele valori: cannabis – 0,4%, metadonă – 0,2%, noi substanțe psihoactive – 0,2%, ecstasy – 0,1%;
- Regiunea Vest: la nivelul acestei regiuni, consumul de-a lungul vieții în funcție de tipul drogului consumat înregistrează cele mai mari valori ale prevalenței pentru: cannabis – 2,9%, noi substanțe psihoactive – 2,1% și, cu aceeași prevalență – 0,6% – ketamina și amfetaminele.

Grafic 2

Prevalența de-a lungul vieții a consumului de droguri, în Regiunea București-Ilfov¹

Sursa: ANA, Studiul în populația generală, 2013.

Pentru a completa imaginea problematicii studiate cu situația existentă la nivel european, în cadrul raportului de cercetare sunt prezentate date rezultate din studii similare de prevalență, efectuate la nivelul majorității țărilor europene.

¹ În categoria **orice drog ilicit 1**, au fost incluse: cannabis, ecstasy, cocaină, crack, amfetamine, ciuperci halucinogene, heroină, solvenți și inhalante, LSD (acid lisergic dietilamid), ketamină, metadonă, GHB (acid Gama HidroxiButiric, cunoscut sub numele de „drogul violului”).

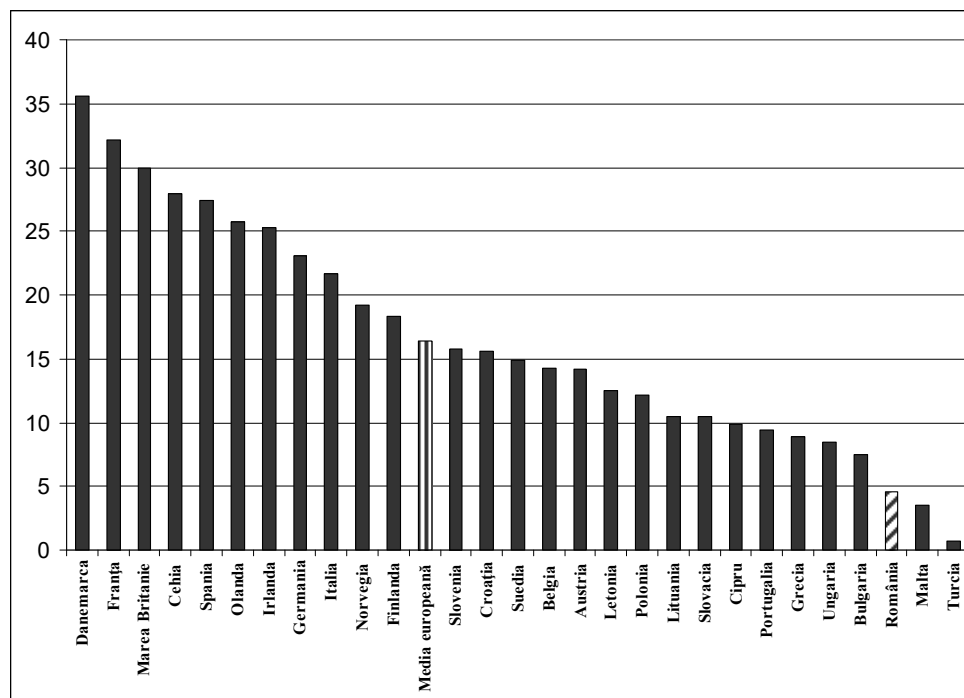
În categoria **orice drog ilicit 2**, pe lângă substanțele menționate anterior au mai fost incluse și noile substanțe psihoactive (SNPP).

În categoria **orice drog ilicit 3**, substanțele de la categoria a doua au fost completate cu tranchilizante sau sedative (fără prescripție medicală).

Astfel, prin prezentarea dimensiunii europene a consumului de droguri, rezultatele studiului în populația generală din România sunt plasate în context european, fiind pentru prima dată când sunt reunite astfel de date într-o lucrare de acest gen. Sunt realizate numeroase analize comparative pentru prevalențele înregistrate la nivelul statelor europene, în funcție de diferite tipuri de consum – experimental, recent, actual – pentru droguri, precum: cannabis, cocaină, ecstasy, amfetamine, LSD, alcool și tutun. În urma acestor analize, rezultă că, pentru majoritatea drogurilor ilicite, România se află printre țările cu prevalența cea mai mică, excepție făcând consumul experimental de ecstasy, pentru care România se plasează deasupra mediei europene. De asemenea, în cazul consumului de tutun de-a lungul vieții și al celui din ultimul an, România înregistrează valori ale prevalenței situate peste media europeană.

Grafic 3

Prevalența de-a lungul vieții a consumului de cannabis – tendințe la nivel european

Sursa: ANA, Studiul în populația generală, 2013.

La finalul lucrării, pornind de la rezultatele studiului, sunt prezentate o serie de concluzii și recomandări deosebit de utile pentru elaborarea politicilor de prevenire a consumului de droguri, pentru ca la finalul lucrării, să fie inserate numeroase tabele, care conțin sub formă sintetică rezultatele studiului. De aceea, lucrarea reprezintă o sursă bibliografică valoroasă pentru toți cei care doresc să

studieze fenomenul drogurilor din România, facilitând, prin intermediul datelor furnizate, o documentare deplină asupra tuturor aspectelor referitoare la consumul de droguri.

Abordarea din perspectivă sociologică a relației dintre consumul de droguri și caracteristicile sociodemografice ale consumatorilor de droguri, complementaritatea analizelor, și nu în ultimul rând comparațiile realizate pentru prima dată la nivel regional, național, cât și european, fac din această lucrare un reper în studierea problematicii drogurilor și deschid căi noi de analiză pentru specialiștii din acest domeniu.

BIBLIOGRAFIE

- ANA (Agenția Națională Antidrog), *Studiul național în populația generală privind consumul de tutun, alcool și droguri GPS – 2013*, în „Revista Studii în domeniul drogurilor”, vol. 2, nr. 1, 2015, disponibil online la <http://www.ana.gov.ro/studii/Raport%20GPS%202013%20site.pdf>.
- ANA (Agenția Națională Antidrog), *Situația în domeniul drogurilor – 2003, 2004*.
- ANA (Agenția Națională Antidrog), *Prevalența consumului de droguri în România – Studiu în populația generală 2007*, Raport studiu, 2008.
- ANA (Agenția Națională Antidrog), *Raport Național privind situația drogurilor în România – 2007, 2008*.
- ANA (Agenția Națională Antidrog), *Raport Național privind situația drogurilor în România – 2010, 2011*.
- ANA (Agenția Națională Antidrog), *Studiul național în școli privind consumul de tutun, alcool și droguri ESPAD – 2011*, Raport de cercetare – consum de droguri, 2013.
- Decorte, T., Mortelmans, D., Tieberghien, J., De Moor, S., *Drug use: an overview of general population surveys in Europe*, EMCDDA, 2009.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), *Improving the Comparability of General Population Surveys on Drug Use in the European Union*, Lisbon, EMCDDA, December 1997.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (EMCDDA), *Co-ordination of an expert working group to develop instruments and guidelines to improve quality and comparability of general population surveys on drugs in the EU*, Follow up of EMCDDA project CT.96.EP.08 (CT.97.EP.09), Lisbon, EMCDDA, September 1999.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), *Methodological study to compare the effect of different methods of data collection on the prevalence of self-reported drug use in General Population Surveys*, PROJECT CT.97.EP.02, Lisbon, EMCDDA, 2000.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), *Handbook for surveys on drug use among the general population*, EMCDDA project CT.99.EP.08 B, Lisbon, EMCDDA, August 2002.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), *Technical Implementation and Update of the European Union Databank on National Population Surveys on Drug Use and Carrying Out a Joint Analysis of Data Collected*, EMCDDA project CT.00.EP.14, Lisbon, EMCDDA, December 2002.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) *Raportul european privind drogurile – Tendințe și evoluții*, Lisabona, 2014.